

A Fertő tavon fészkelő nádi énekesmadárfajok 2008. évi állományfelmérésének eredményei

Estimation of the population size of breeding passerine species in 2008 at the Hungarian part of Lake Fertő

VADÁSZ CSABA, MOGYORÓSI SÁNDOR & PELLINGER ATTILA

1. Bevezetés

Európában több mint két tucat olyan madárfaj fordul elő, amelyek döntően vagy kizárólag nádasokban fészkelnek. E fajok természetvédelmi státusza – részben a költésre alkalmas élőhelyek veszélyeztetettsége miatt – általában kedvezőtlen (BURFIELD & BOMMEL, 2004). Az állománybecslések pontossága nagy szórással jellemezhető. Azoknak a madárfajoknak az esetében, amelyek állományának súlypontja a kelet-európai országokra (Románia, Ukrajna, Oroszország), illetve Törökországra esik, az adatok megbízhatósága erősen kétséges a nagy kiterjedésű és gyakorlatilag felméretlen területek miatt. A valódi állományfelmérésekből származó adatok hiányában gyakran az állománynagyságok tendenciáját is az élőhelyek kiterjedésének csökkenésével arányosítva adják meg. A nádasokban fészkelő madárfajok hazai állományainak nagyságáról szintén csak legfeljebb közepes pontosságú becslésekkel rendelkezőnk (MME NOMENCLATOR BIZOTTSÁG, 2008). A nádi énekesmadarak állományát tekintve hazai viszonylatban legjelentősebb adathiány Magyarország legnagyobb kiterjedésű nádas élőhelyéhez, a Fertő tóhoz volt köthető. A Fertő hazánkban található részének 6000 hektárt meghaladó kiterjedésű nádasában költő madárfajok állománynagyságának felmérése korábban nem történt meg, így az egyes fajok teljes hazai állománya sem volt kellő pontossággal becsülhető.

2. Eszközök és módszerek

A tó énekesmadár költőállománya egészének teljes felmérésére a nádasok hatalmas kiterjedése miatt természetesen nem volt lehetőség. Ilyen helyzetben csak meghatározott algoritmus alapján kiválasztott mintavételi helyeken vett reprezentatív minták alapján történő állománybecslési módszereket lehet alkalmazni. Vizsgálatunkban a mintavételi helyek úgy lettek kiválasztva, hogy azok a Fertőre jellemző vegetációszerkezetű nádas típusokat kellő számban reprezentálják. Az állományfelmérést 2008. március 2. – június 15. között végeztük, a finn transzekt módszer egy általunk kifejlesztett, más hazai nádas élőhelyeken kalibrált változatával. A felmérést a derült, alapvetően szélcsendes és csapadékmentes hajnali-reggeli órákban végeztük. A mintavételi alkalmak során az időjárás meglehetősen kedvező volt, így a tervezett 16 helyett 14 terepi napon meg is valósult a felmérés.

3. Eredmények

A gyakori, territoriális viselkedéssel jellemezhető énekesmadárfajok becsült állománynagyságát az 1. táblázat foglalja össze.

Faj	Becsült állománynagyság (pár)
Nádi tücsökmadár (<i>Locustella luscinoides</i>)	4983 ± 5242
Fülemülesítke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>)	12 671 ± 3793
Foltos nádiposzáta (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)	832 ± 312
Cserregő nádiposzáta (<i>Acrocephalus scirpaceus</i>)	12 961 ± 7234
Nádirigó (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)	693 ± 1078
Nádi sármány (<i>Emberiza schoeniclus</i>)	3099 ± 2120

1. táblázat – A Fertő tavon 2008-ban költő nádi énekesmadarak becsült állománynagysága
Tab. 1. – Estimated population size of reed-nesting passerine birds on Lake Fertő in 2008

A barkóscinege (*Panurus biarmicus*) állományának becsüléséhez a szokásos, az éneklő hímek detektálásán alapuló territóriumterképezés nem alkalmas, mivel a faj nem mutat szorosabb értelemben vett territoriális magatartást, így nem is énekel. A vizsgált területeken mindenhol jelen voltak a faj egyedei, mégpedig jelentős, a fülemülesítkével összevethető számban. Mivel akár laza kolóniákban is költ, a barkóscinege-költőpárok száma csak egy – nem tudományos módszereken, pusztán megérezésen alapuló – minimum számmal jellemezhető. Ez a minimum szám 8000 pár a tó egészére számítva.

A kékbegy (*Luscinia svecica*) ritka fészkelőnek számít a Fertőn. Korábbi ismereteink szerint a költőpárok száma 20-30-ra volt tehető. A faj kelet-európai állománya az elmúlt években erősen emelkedő tendenciával jellemezhető. Az általunk felmért területeken 14 territóriumot találtunk összesen. Mindegyik esetben többször detektáltuk a hím madarat, így bizonyosan nem átvonulása során éneklő egyedek előfordulásáról van szó. A territóriumok elhelyezkedése nem mutatott semmilyen szabályszerűséget. Sem a parttól való távolság, sem a nádas szerkezete nem mutatott egységes képet, így partmenti náddepó mellett, télisásosban, sűrű, belső nádszegélyben egyaránt találtunk territóriumot. A felmért területek és a tó nádasainak teljes kiterjedésének aránya alapján 120-150 pár kékbegy költ a Fertőn.

4. Megvitatás

Az eredmények alapján kitűnik, hogy a Fertő kiemelkedő jelentőséggel bír a Kárpát-medence nádban fészkelő énekesmadár-populációi szempontjából. A Kárpát-medencét metapopulációs rendszerként leképezve az egyik legfontosabb forráspopuláció szerepét töltheti be a tó. Különösen nagy a helyi fülemülesítke-állomány jelentősége, a Fertő tavi adatok ismeretében kijelenthető, hogy a hazánkban költő párok több mint 90%-a a Fertőn fészkel.

5. Köszönetnyilvánítás

Köszönjük Dr. Király Géznak és Dr. Márkus Istvánnak a térinformatikai elemzésekhez nyújtott segítségüket, valamint a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóságnak a kutatáshoz nyújtott támogatását.

6. Összefoglaló

A 2008-as év költési szezonjában a Fertő magyarországi területének nádasiban végeztük az énekesmadarak költőállományának felmérését. Vizsgálataink alapvető célja a Fertő énekesmadár-költőállományának reprezentatív felmérése, azaz a különböző faji minősítésű énekesmadár-populációk költőpárokban kifejezett nagyságának megállapítása volt. Március 15. és június 29. között összesen 14 mintavételi nap alkalmával 14 énekesmadárfaj 775 rekordját rögzítettük. A mintavétel módosított finn transzekt módszer szerint történt. A hat legtömegesebb nádi énekesmadár faj, a nádi tücsökmadár, a fülemülesitke, a foltos nádiposzáta, a cserregő nádiposzáta, a nádirigó és a nádi sármány esetében lehetett elvégezni reprezentatív becslést.

7. Summary

A breeding bird census for reed-nesting passerine species was conducted at Lake Fertő in 2008. The basic goal of the study was to quantify the population size of the target species (in terms of breeding pairs). Between 15th March and 29th June 14 censuses were carried out. The final data base of observed territorial males contained 775 records. The population size of the six most abundant territorial passerine species (the Savi's Warbler, the Moustached Warbler, the Sedge Warbler, the Reed Warbler, the Great Reed Warbler and the Reed Bunting) was estimated. The results appoint on the fact that the Lake Fertő is likely to play a very important role in the meta-population system of reed-nesting passerine species within the Carpathian Basin. Regarding the Moustached Warbler, more than 90% of the population breeding in the Carpathian Basin is located at this lake.

8. Irodalom

BURFIELD, I. & BOMMEL, F. (szerk.) 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife International, Cambridge.

MME NOMENCLATOR BIZOTTSÁG (szerk.) (2008): Magyarország madarainak névjegyzéke. Nomenclator Avium Hungariae. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.

Dr. Vadász Csaba – Kiskunsági Nemzeti Park – H-6000 Kecskemét, Liszt Ferenc u. 19. – vadaszcs@knp.hu

Mogyorósi Sándor – Fertő–Hanság Nemzeti Park – H-9435 Sarród, Rév, Kócsagvár – sibilatrix@freemail.hu

Pellinger Attila – Fertő–Hanság Nemzeti Park – H-9435 Sarród, Rév, Kócsagvár – pelling@freemail.hu
